СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 185. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 3-го вересня 1942. No. 185. Jersey City, N. J., Thursday, September 3, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ІМЕНА ВОЯКІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ, ЩО ПОТЕРПІЛИ В НЕДАВНІМ НАСТУПІ НА ДІЄП

ОТАВА. — Канадійські власти опублікували лісту вояків, що полягли або були ранені в недавнім наступі британських „командос" і американських „ренджерс" на окуповане німцями місто в північній Франції, Дієп. Серед тих назвищ є багато чисто українського походження: Федь Дорошенко, сапер, мати в Лондоні, Онт. — ранений. Василь Багнюк, вояк, мати в Венбурн, Саск. — згинув. Гриць Віхтач, вояк, мати в Щефілд, Онт. — тяжко ранений. Михайло Дзюба, в. о. вістун, батько в Тейлортон, Саск. — тяжко ранений. Василь Левинський, вояк, дружина в Калгарі, Алта — тяжко ранений. Кирило Остапович, вояк, мати в Виндзорі — тяжко ранений. Володимир Болончук, вояк, дружина у Вініпегу, — ранений. Федь Пугач, вояк, дружина в Вінніпегу, — ранений. Василь Стрільчук, вояк, мати у Виндзор, — ранений. Стах Томко Баран, вояк, батько в Елисборо, Саск. — ранений. Василь Стрільчук, вояк, мати у Виндзор, — ранений. Нестор Орленський, булавний, дружина у Вініпегу, — ранений. Іван Козакевич, вояк, брат у Бромбури, Саск. — згинув. Рудольф Кирило Карась, вояк, мати у Фрімен, Онт. — ранений. Василь Грабовський, вояк, батько в Елмі, Ман. — ранений. Крім того, як подають німці, в тім наскоку на Дієп попало в полон поверх дві тисячі британських вояків і старшин. Серед них теж мабуть буде відповідне число вояків українського походження. Також ліста втрат ще не викінчена і мабуть до неї прийдеться ще дорахувати певні втрати.

НЕЖОНАТІ ПІДУТЬ ПЕРШІ ДО ВІЙ[СЬ]КА, А ЗА НИМИ ЖОНАТІ З ДІТЬМИ

ВАШИНГТОН. — Голова всіх поборових бюр, ген. Герші, заявив, що льокальні поборові бюра не повинні покликати до війська жонатих чоловіків з дітьми, що знаходяться в клясі 3А. Наперед мають піти до війська всі нежонаті, або такі, що не мають жінки та родини на своїм удержанні. Щойно по них підуть всі інші чоловіки в клясі 3А. Ген. Герші зазначував, що по новім році запотребування в рекрутах буде таке велике, що, не оглядаючись на рідні, будуть побирати всіх, що є в поборовім віці і своїм здоровлям надаються до військової служби. Таку саму пересторогу дав директор поборових бюр стейту Ню Йорк, полк. МекДермот. — Адмірал Вудвард в своїй промові в Синсинаті, О. заявив, що вже в короткому часі ціла американська нація буде поділена на три части: борців, що знаходяться в збройних силах, працівників в воєннім промислі, та дітей і жінок. Кожна особа мусітиме чимсь причинюватись до зусиль війни, говорив він.

ПАНІ РУЗВЕЛТ ПРО СПІЛЬНІ ДОМАШНІ КУХНІ.

ВАШИНГТОН. — Дружина президента, пані Рузвелт, заявила, що щоб уникнути хаосу в нашім щоденнім житті, треба негайно розпочати організацію спільних домашних кухонь, спільних прадень і денних приютів для дітей, для тих жінок і матерей, котрі вже працюють по фабриках в воєннім промислі, та котрі в чимраз більшім числі будуть працювати. Жінки, що працюють по фабриках, вечором, опускаючи фабрику, повинні йти просто до такої спільної кухні і звідтам у відповідних посудинах забирати готовий обід до дому і там його разом з родиною споживати. Не можливо від працюючої жінки вимагати, щоб вона по праці йшла до дому і там готовила обід. Також треба створити подібні пральні, де пралиб біля і готове можна було забирати до дому. Вкінці треба потворити денні приюти для дітей, в котрих під вмілою опікою діти залишалисяб цілий день, аж доки мати не скінчить своєї праці в фабриці. Для старших дітей треба запровадити боси, котрі забиралиб їх до школи й опісля назад відвозили.

СПРАВА ЗИМОВОГО ОПАЛУ.

ВАШИНГТОН. — На пресовій конференції президент Рузвелт заявив, що цеї зими мабуть треба буде ужити всім на одну четверту опалу менше, ніж у звичайних роках. Люди повинні сами привчитись до ощадности. — Водночас Рада Воєнної Продукції застановляється над тим, щоб запровадити карточки на опалову оливу. Основною стопою температури по домах підчас зими має стати температура з 68 ступнів Фаренгайта. Лище родини, котрі мають спеціяльні вимоги, могтимуть дістати добавку. Згадана Рада також застановляється над тим, щоб ще більше обмежити уживання газоліни по цивільних автах і з чотирьох гальонів тижнево знизити на три.

ЗАГРОЗА В АЛЮМІНОВІЙ ФАБРИЦІ.

ПІТСБУРГ. — Льокаль ч. 2 юнії К.П.О., що складається з робітників працюючих в алюмінієвій фабриці, загрозив страйком, як не дістане підвишки платень.

Одобрення Будови Транспортових Літаків

ВАШИНГТОН. — Рада Воєнної Продукції, після довших роздумувань і суперечних арґументів, остаточно дала свою згоду Генріму Кайзерови, що тепер вславився як знаменитий будівничий кораблів, на будову транспортових літаків. Кайзер вже перед тим предложив був свою пропозицію перед вашингтонськими властями, що він зачне масову будову транспортових літаків, котрими далеко скорше і зручніше можна буде довести вояків і всякий, хочби дуже тяжкий воєнний матеріял, без наражения на напади з боку субмарин. Кайзер також доказував, що такі літаки можна дуже скоро будувати й в остаточнім розрахунку вони вийдуть далеко дешевше, ніж кораблі. Він, між іншим, удосконалив будову кораблів так, що з девяти місяців, потрібних для збудування одного корабля в однім доці, він обмежив час на троха більше, як на один місяць.

БУДОВА КОРАБЛІВ В ОДНІМ РОЦІ

ЧАТАНУГА, ТЕНН. — Голова морської комісії, адмірал Ленд, перед робітниками корабельних моторів заявив, що наступного року всі американські корабельні доки і фабрики витворять 2,300 кораблів, з 24 міліонами тон поемности. Адм. Ленд говорив, що Гітлер покпивав собі з заповіджених американських плянів будови кораблів, кажучи, що вони фантастичні і неймовірні. Тепер показується, що ті пляни навіть перевищені. Американські робітники, говорив Ленд, завдають брехню словам Гітлера.

ВИБОРЧІ ГОЛОСИ ДЛЯ ВОЯКІВ

ВАШИНГТОН. — Сенатський комітет одобрив рішення палати представників, щоб воякам в часі надходячих виборів в листопаді ц. р. дати право голосу, на рівні з усіма іншими громадянами. Та, не звертаючи уваги на це рішення, ледви, чи ті вояки, що знаходяться поза територією Злучених Держав, матимуть спроможність голосувати, бо там не буде ніде голосуючих машин, або урн.

УСПІХ АКТОРІВ В ПРОДАЖІ БОНДІВ

НЮ ЙОРК. — Фільмові зірки, що розбрились по Америці в ціли продажі воєнних бондів, роблять кращі успіхи, ніж сами сподівались. Першого дня вони продали на 34 міліони долярів, а другого дня вже на 54 міліони, в тім один Ню Йорк ракупив на 21 міліонів.

Американські Вояки в Африці Воюють Уже під Своєю Власною Командою

КАЇРО (Єгипет). — В аліянтських наступах, що здержали перший розмах офензиви ґен. Ромеля, взяли активну участь американські летуни. В тому найважніше те, що отсе перший раз на африканському фронті була американська летунська ескадра під своєю власною американською командою. Бо й передше американські летуни воювали, але завжди як частина британської ескадри, а не як самостійна одиниця. Також перший раз побачили на тому фронті славні американські бомбовики, що названі в память ґен. Мичела, що то давно проповідав в Америці потребу розбудови повітряних сил.

ПІД СТАЛІНҐРАДОМ НАЦІСТИ ТАКИ ПОСТУПАЮТЬ

МОСКВА. — Хоч на всіх інших фронтах є без змін, або слідне поліпшення в користь Советів, то під Сталінґрадом, особливо під Котельниковим, німці, хоч дуже поволі, але таки посуваються вперед. Німецьке звідомлення подає, що німці заняли над Чорним морем Анапу, що є малою советською пристанею.

ЗАПОВІДАЮТЬ, ЩО БУДУТЬ БОРОТИСЬ ЗА СВОБОДУ

НЮ ДЕЛІ (Індія). — Герберт Метюз, кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс", подає, що С. Д. Саваркар, голова організації ортодоксальних ґіндусів, заповів, що вони не відступлять від боротьби за незалежність Індії. Він домагається негайного проголошення незалежности Індії з боку Англії та негайного сформовання індійського краєвого уряду, який проголосить боротьбу з спільним ворогом. Уряд мав би бути сформований з представників індійських політичних партій. Саваркар і його організація є проти окремої магометанської держави.

БЮТЬ ПО ЯПОНЦЯХ.— Стовпи диму піднімаються з горіючих артилерійських позицій на острові Танамбого, коли на них американські літаки скинули свої ладунки бомб. На лівій частині світлини видно острів Гавуту, що на нього фльота теж зробила напад.

ҐЕН. СТИЛВЕЛ ЗАПОВІДАЄ НАПАД ЯПОНІЇ НА СИБІР

НЮ ДЕЛІ (Індія). — Заки настане зима, Японія нападе на СССР, намагаючись загарбати східний Сибір. Таке заповів ґен. Джозеф В. Стилвел, начальний комендант американських військ на Далекому Сході. Японці вже до цього приготовляються від довшого часу, каже генерал, бо побудували великий оборонний вал в Китаю здовж тої лінії, де тепер стоять їхні армії. Це означає, що вони рахуються з тим, що треба буде стягати з Китаю більші сили для нападу на Совети. Це є тепер пора, казав далі ґенерал, щоб відбити від японців Бурму, бо цей фронт є найважніший для дальших наступів на Японію.

ВОЄННА ПАРТІЯ В ЯПОНІЇ УСУВАЄ ТОҐА.

ТОКИО. — Японське радіо передало дуже важну політичну новину: дотеперішній міністер заграничних справ Тоґо подався до димісії. Його резиґнацію принято, а міністром заграничних справ став премієр Тожо, що є ще крім того міністром війни. Це означає, що змушено уступити з міністерського кабінету останню людину, що була настроєна угодово до Советів і заключила з ними останній договір про невтральність. Тоґо має жінку німкиню і був свого часу японським амбасадором у Берліні. Його усунення, чи там „резиґнація", як кажуть, означає теж не дуже великі вигляди на приязнь з Німеччиною. А це дасться толкувати тим, що ґен. Тожо і мілітаристи, що тепер при владі, мають свою власну програму щодо Великої Азії, яка колідує з тим, що хотілаб здобути в Азії націстівська Німеччина. Тожо плянує тепер створити, з огляду на свої імперіялістичні пляни в Азії „Міністерство для Великої Азії".

Щоб відвернути увагу від Соломонських Островів.

Отто Толишоє, що щойно повернув з Японії, теж є тої думки, що переміни в Японії означають війну з Советами. Але він кладе тепер головний натиск на те, що мілітаристам треба було скинути на когось вину за японські невдачі на Соломонських островах. Ось таким „офірним кізлом" став Тоґо.

ЗАГРОЗА РОСІЇ, КАЖУТЬ У ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — Хоч це відома справа, що Японія держить в Манчуко міліон війська, готового до нападу на Совети, то урядові кола були того переконання, що як довго сидить в кабінеті Того, нападу не буде. Того, як кажуть, був заводжений за „дипльоматичними методами полагоджування непорозумінь". Тепер цього нема. А тим самим Совєти мусять мати тепер на увазі, що Владивосток, їхня одинока пристань на Далекому Сході, може бути вже заатакована кожної хвилини, так, як це сталось з Перл Гарбор.

КИТАЙ ДЯКУЄ ГУМАНІТАРНІЙ АМЕРИЦІ.

ЧУНҐКІНҐ. — Демократичний Китай дістає від Америки не тільки летунів, бомби і танки, але теж і міліони долярів, що зібрані як добровільні жертви. При помочі тих жертв підноситься мораль китайців і усувається нужду. Тепер збирають в Злучених Державах нову допомогу. З неї вже переслано до Китаю понад пять міліонів долярів. За те все Китай дуже вдячний Америці, бо це піддержує його в боротьбі з японським окупантом.

ЩЕ ДАЛІ ПОБОЮЮТЬСЯ НЕСПОКОЇВ.

БЕЛФАСТ (Північна Ірляндія). — Команда американських військ заборонила американським воякам бути в столиці Олстеру (Північної Ірляндії), щоб не давати причини до неспокоїв, яких можна надіятись з боку Ірляндської Републиканської Армії, що відгрожується терором проти американських сил. Мовляв, вони прийшли до Ірляндії, не питаючись ірляндського народу. Ірляндська Републиканська Армія є підпольною орґанізацією, забороненою в цілій Ірляндії. Небезпека неспокоїв виявилась теж в тому, що знайдено дві скрині зброї й вибухових матеріялів, що мали бути вжиті проти американських вояків.

ЯК ТО, НЕ БУДЕ ВІСКИ? — ПИТАЮТЬ ВОЯКИ.

ЛОНДОН. — Найбільше зацікавило й стурбувало американських заморських вояків, те, що вичитали в анґлійських ґазетах, що в Америці готові заборонити продукцію віски. Хлопці питали один одного: Що це, чи не друга прогибіція? Казали, що прецінь збіжжа є досить в Америці, то є і з чого виробляти віску.

МЕНШІ ВТРАТИ В КОРАБЛЯХ.

ЛОНДОН. — Хоч не проголошується повної лісти корабельних втрат на морі, то стверджується, що є рішуче поліпшення. Кажуть, що поліпшено боротьбу з субмаринами, а також посилено конвої. Та Берлін твердить, що минулого місяця затопив 125 аліянтських кораблів, загальної містоти 808,184 тон, як подає Асошіейтед Прес. Та на це нема потвердження.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сиги і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Theree months	$2.50

Четвертий Рік Війни

У вівторок минуло три роки з того дня, коли то цілий світ зелектризувала вістка про вступлення німецьких військ у Польщу, котре то цілий світ зрозумів як початок нової світової війни. З приводу цьої великопамятної річниці й заговорили ґазетні й радіові публіцисти, признаючи її знаменитою нагодою для помічення важних справ. Порівнявши стан війни в цю річницю зо станом війни на її початку, можна зясувати собі загальну її тенденцію та витягнути з неї проґнозу її майбутнього закінчення.

З порівнання початку війни з теперішнім її станом треба підчеркнути передовсім ослаблене значіння так званого „бліцкріґу". Коли Гітлер доконував в перші роки одну державу за другою блискавичним ударом зконцентрованих кольосальних мілітарних сил, і доконував їх за кілька тижнів кожну, то здавалося, що в цей спосіб він зможе доконати всі держави й завоювати ввесь світ. Одначе справжнє життя показало границі „бліцкріґу": не можна ним було зломати ні Великої Британії, ні Росії.

Як другий важний факт дотеперішньої війни показується нездібність Німеччини перетравити заняті краї. Цей факт є певно великою несподіванкою для Гітлера, хто знає, чи не так само великою, як відкриття границь „бліцкріґу". Цей факт має велику вагу навіть зогляду на вигляди „нового ладу в світі" за Гітлерівським пляном: коли Гітлерові не вдалося вдержати в карбах народів Европи вчасі війни, то як зможе він це зробити вчас мира?

Остаточною невдачею увінчалася теж Гітлерівська тактика переборювати одну державу за одною: нарешті неперожені ще держави побачили, що їм можна врятуватися перед завойовником загальною орґанізацією проти нього. Зрештою самий Гітлер і його спільники нерозумними виступами допомогли цій загальній консолідації світу. Війна затягнулася, а затягнення війни є більшою небезпекою для держав Осі, ніж для Обєднаних Держав. У новій стадії щораз більшу ролю буде грати матеріяльна сила, а в цій силі потуга Злучених Держав, котрі знову ніхто інший не втягнув у війну, як власне самі таки держави Осі. Хочби найменший політичний розум казав би цим завойовникам не провокувати Америки, першої в світі матеріяльної потуги.

Переглянувши три роки війни, не можна сумніватися, що не дивлячися на великі мілітарні перемоги, добуті Німеччиною, вона все таки не може похвалитися, що війна йшла по її бажанні. Можна навіть догадуватися, що й самому Гітлерові нині вже ясно, що його перемога в цій війні дуже сумнівна. Зате Обєднані Держави, переглянувши дотеперішній перебіг цеї війни, можуть сказати з усякою певністю, що найгірші часи вже минули, та подивитися в майбутнє з довірям, що по довгих і завзятих стараннях перемога таки останеться по їх стороні.

Вчімся з Чужого Нещастя

Війна з усіми її модерними страхіттями ведеться в ріжних частях світу, а відчувають її тяжко теж і цивільні люди, бо це війна тотальна, яка обгортає все і всіх. Але ми, що живемо в Америці, ще так тих страхіть не зазнали, коли іде про цивільне населення і про наші міста і села. Бо їх не бомбардують, а тим самим доми від бомб не валяться, люди від них не гинуть і не стають каліками. Але чи так завжди буде? Хіба вже нема таких наївних, щоб вірили, що ось те страхіття не дійде до нас, коли самі міркуємо, що прийдеться ще воювати можливо і кілька літ.

З Англії дають нам поради щодо цеї справи, набуті коштом, покищо, пятьдесять тисяч осіб вбитих прямо німецькими бомбами, чи через них, та понад сто тисяч ранених, що остануть каліками на ціле життя.

Отже той досвід каже, що найтяжче є з людьми, коли вони вже приготовились на бомбардовання, а його як не було, так і нема. Ждуть і ждуть, а його не видно. Сторожі від повітряних налетів тиждень за тижнем, місяць за місяцем вправляються, а ворожих літаків не видно. Вогнева сторожа робить те саме, а небезпеки якби не було. Доглядачки ранених практикують і практикують, а ранених від бомб не привозять... І люди, як люди, зачинають думати, що весь їх труд непотрібний. Очевидно, що й в підготовці оборони не треба переборщувати, а треба брати справу розумово, себто брати під увагу місцевість. Бож є такі місця, де можна надіятись, що цілком певно будуть ворогами атаковані, але є інші, де небезпека менша. Та підготовлятись треба всюди, щоби бути кожної хвилини готовим до ратування людського життя і майна.

Але, як кажуть, чи не найважнішим є те, щоби заздалегідь мати готовий плян негайного ратунку для тих, що стануть через бомбардовання нагло бездомними, а може й без всяких засобів до життя.

Цікаве й те, що за найбезпечніше вважають підчас ворожих налетів не так побудовані схоронища, як те, щоб негайно розбігтись, бо тоді буває ще найменше жертв. Це ясне, коли зважити, що то може статись, колиб бомба вдарила в таке схоронище, де заховались збиті маси народу.

Дуже важною справою є теж те, щоб чимскорше погасити вогні, бо горіючі міста є доброю вказівкою для нових ворожих атаків. В Англії є міліони людей, привчених до цього, як обходитись з запальними бомбами, щоб їх завчасу придусити. І є десятки тисяч жінок, що є в краєвій пожарній службі.

Теж важне і те, щоб тоді, коли одну місцевість навістило нещастя, сусідні, що їх оминуло нещастя, н е г а й н о йшли помагати ратувати інших.

Проф. Микола Чубатий.

КРУТІ СТЕЖКИ МОСКВОФІЛЬСТВА СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Поклонники чужого прапора.

Тризуб — державне знамя українського народу та його жовто-блакитний прапор — знамя вікової боротьби українського народу за волю та державну незалежність, були комуністами брутально заатаковані на вільній американській землі — раз у Ню Йорку, вдруге у Винніпеґу, а потім у Нюарку. Підюджені своїми товаришами, що є з українського роду, дали новий доказ, як то „проґресивно" вони розуміють свободу народів, заґарантовану історичним Атлянтійським Чартером. Для нас, це не є ні новина, ні ніяка несподіванка, а тільки річ природна, бо ціллю комунізму не є заступати свободу народів, а тільки розвинути свій червоний прапор по усьому світу та виперти усі прапори, що символізують волю та незалежність народів. Колиб тільки була пригожа конюнктура та змога — яка віримо ніколи не прийде — не булоб у них виїмку і для звіздистого прапора вільної Америки. Автор цих стрічок сам був свідком як комуністи французького походження, в Парижі 1937 року, в часі одної демонстрації висвистували французький національний трикольор-прапор, що для усього світа є символом трьох ідеалів: рівности, волі та братерства.

Такеж саме невпинне прямування до свободи репрезентує від віків український жовто-блакитний прапор. Задивлені у його яркі кольори в часі мира кращі сини українського народу працювали над національним відродженням у старому краю, а коли Европа стала в огні першої світової війни, під лопіт того прапора вирушали Українські Січові Стрільці „у крівавий тан" не за Австрію, а щоб підняти придоптану червону калину української волі та висвободити „нашу славну Україну". Під жовто-блакитним прапором піднявся народ Західньої України, щоб зреалізувати на рідній землі право Великого Американського Президента Вилсона на вільне життя, а опанувавши свою столицю Львів 1. листопада 1918, святочно розвинув на вежі львівського ратуша жовто-блакитний стяг. Під тим прапором у тім самім часі зірвалися українські маси над Дніпром та прогнали з України німецькі та австрійські окупаційні війська, встановляючи українську демократичну владу. Серед повені жовто-блакитних прапорів 22. січня 1919. року в Києві на історичній софійській площі обєднав український нарід дві свої держави в одну Соборну Українську Народню Републику і за неї вмирало тифом та голодом виснажених 80 тисяч „галичан-трупів". У чотирокутнику смерти та певно не менше число синів східньої України на різних побоєвищах України аж до траґедії лицарів абсурду під Базаром. Словом де й коли тільки над українською землею повівав жовто-блакитний прапор там і в тім часі український нарід чувся свобідним, і навпаки всякий інший прапор, насилу насаджуваний по українських землях, був зненавидженим знаменем чужинецького панування.

У році 1938. грохіт скорострілів та гармат збудив світ; це вже й сини Карпатської України підняли жовто-блакитний прапор до боротьби за волю проти мадярського наїзника. Прапор незалежности українського народу остане все святістю для українських людей як не гавкалиб хижі звірі на то жовто-блакитне знамя, як колись гавкали лисиці на державні знамена геройського Ігоря Святославича, що йшов боронити рідну землю.

Це рани вікової неволі українського народу.

А тих зрадливих лисиць, що гавкають на державне знамя рідної землі, доволі намножилося за кілька століть неволі, бо це діти рабства. Першими їх предками на українській землі було ті літописні „татарські люди", що в часи найгіршого лихоліття України, в часі татарської руїни в 13-тім столітті зголосилися служити татарам, першим окупантам, бо не хотіли повинуватися королеви України Данилови. А нащадками їх були Барабаші, Тетері, Брюховецькі, що одні за польську ласку, другі за „соболі з царської казни" руйнували визвольне діла Богдана Хмельницького, особливо, коли не стало вже його кріпкої руки та перестали боятися, що одного чи другого голова покотиться під топором ката.

Визвольну боротьбу, до якої зірвався український нарід під проводом гетьмана Івана Мазепи, теж значила темна тінь тих дітей неволі — Іскри, Кочубея та полк. Галагана, що піднявся перший раз зруйнувати гніздо козацької волі та демократії — Запорозьку Січ.

Західньо - українське москвофільство.

В національній неволі та темноті середини 19-го століття віджило москвофільство в Галичині та на Підкарпатській Україні. Майже рівночасно коли на Східній Україні виступив Шевченко, своїм пламенним словом будив земляків до вільного національного життя та випалював безхребетну малоросійщину, на Західній Україні Маркіян Шашкевич з товаришами Головацьким та Вагалевичом, так званою „Руською Трійцею", будять галичан з вікового сну. Рік 1848, рік всеевропейської революції прозваний Весною Народів тільки поверховно порушив західню частину українського народу, що декляруе свою національну єдність зі східними українцями та відрубність від московського і польського народу. За слабі були кадри інтеліґенції та за темна ще маса, щоб ту декларацію переводити в життя. Всеж таки виступ Шевченка та галицьке пробудження перекреслювали пляни Петра В. та Катерини II. зробити з українського народу безнаціональну масу малоросіян чи поляків „ґрецкеґо обжондку".

Та скоро тут на прозябаючий український рух прийшла важка проба. Австрійський уряд, досі тому рухові прихильний, віддав усю владу в Галичині полякам, на Закарпатті мадярам, а молодий національно-український рух на їх ласку та неласку. Поважна частина дотеперішних провідників стала сумніватися, чи з тою доволі ще темною масою буде можна підняти успішну боротьбу з мадярським та польським напором без посторонної помочи; їм забракло віри у невміручість української нації. Коли стали розглядатися за тою помічю, то немов злий дух з Франкового „Як Юра Шикманюк брив Черемош" підшептував, що ту поміч може дати тільки російський цар... Річ природна не за дармо, а за повне зречення українських національних ідеалів. Не було це якесь -фільство, себто шляхотня приязнь до другого сусідного народу, тільки національне самозапереченя. Звичаями, мовою, походженням вони остали українцями, але без української душі.

Російський уряд перестрашений зростом національної свідомости на Східній Україні під впливом Шевченкового Ґенія приняв радо це духовє заломання частини галицьких українців під свою протекцію як цінну поміч у боротьбі проти всього українського руху. Проф. московського університету Погодин був назначений навязати ближчі звязки з Зубрицьким, Головацьким, Площанським та ще з деким з Галичини, як теж з Альфредом Добрянським, лідером підкарпатських українців. Небавом стала у Львові виходити велика щоденна часопись „Слово" на здивування всіх, хто при малій почитности у тодішній Галичині таку ґазету фінансує, як і зрештою всі другі розкішні москвофільські щоденники як „Прикарпатська Русь" на передодні вибуху першої світової війни.

Донині та справа булаб невияснена, колиб не російська революція, що в перших роках відкрила всі архіви царського уряду до публичного вжитку. Матеріяли ті використало двох українських вчених: Савченко та Синявський. Вони у своїх наукових працях виказали, звідки діставала „натхніння" ця орієнтація. Вони подали докладне число білів у кожному році, хто і кілько рублів дістав. Скарбником був капелян російської амбасади у Відні. Річ природна, що темні маси йшли за провідниками з ідеї у найкращому переконанні доброї служби свому такі українському народови.

Безідейність проводу галицьких москвофілів показалася небавом у тім, що вони найшли небавом спільну мову з поляками проти українського народу та служили перед і по світовій війні кожному окупантови української землі: полякам, чехам, мадярам. Перший пакт москвофілів з поляками, себто д-ра Дудикевича з намісником Потоцьким, звернений проти українського народу, вложив револьвер в руки молодого студента Мирослава Січинського (1908).

Москвофільські темні маси, що виїздили до Америки теж скоро діставалися під опікунчі крила місіонарів царського православія та наповнили порожні доси православні церкви, величаво здвигнені теж за царські гроші.

Відродження української держави (1917-1921) та упадок москвофільства.

Світова війна, окупація російськими військами Галичини, відворот та російська революція стали огневою пробою для галицькгоо москвофільства. Москвофіли привитали російську армію дружно та заняли впливові позиції побіч їх протектора, ґубернатора Галичини ґр. Бобринського. Д-р Дудикевич став прямо його дорадником, д-р Глушкевич ґрадоначальніком важко добутого Перемишля. Настала розправа з українськими лідерами, але згодом швидкий відворот на схід, здебільша на Україну приніс більшости з них повно розчарування. Там доперва ідейні галицькі москвофіли зачали добачувати свою помилку, бо виділи, що українці та москалі це два окремі народи, а революційний здвиг українського народу над Дніпром та відродження української держави (1917) привернуло більшість з них до рідного народу. З Росії тільки дуже заскорузлі типи вернули ще москвофілами; галицьке москвофільство понесло розгром на власнім таки терені. Багато з інтеліґентів старалися немов надігнати своє занедбання у праці для рідного народу. Примірами нехай стане двох визначних бувших москвофілів: д-р Давидяк та д-р Глушкевич. Перший вступає в ряди Українсько - Галицької Армії, переходить в нею як старшина отаман долю та недолю, а повернувши до Львова стає професором Українського Тайного Університету та останнім його ректором; другий теж викладає на тім університеті, як адвокат є частим оборонцем у політичних процесах українських революціонерів, вмираючи як українець.

Москвофільство під біло-червоною та червоною фляґою.

По світовій війні ідейних москвофілів вже не було. Це були радше промисловці ідеєю, що ставали на службу кожного, хто хотів паралїжувати динамічний український національний рух.

Старші, карієровичі з поміж недобитків москвофілів, здебільша польські державні урядовці, стали цілком на польонофільськім становищі та, з ласки уряду причепившися до багатих установ Народного Дому та Ставропіґії у Львові, експльоатували їх в немилосердний спосіб. Рекорд мабуть добув наказний комісар Народного Дому у Львові Бачинський, посол до сойму з партії Пілсудчиків. Біля 5-міліонову установу довів він до повного банкроцтва.

Друга ґрупа складалася головно з молодших недобитків москвофілів. Таких як д-р Вальницький, Пелехатий, д-р Павенцький, Хам та інші, що зачали плисти під червоною фльоґою, а все офіціяльного напрямку. Потягнули вони за собою кілька бувших москвофільських сіл в Равщині та Жовківщині. Звичаєм комуністів послугувалися українською мовою, говорили — правда все доволі баламутно навіть про український народ, але як такий, що ніколи не смів би бути паном на власній землі, а тільки під чужим володінням. По році 1930, коли у Совєтах стала зростати російська національна струя, а свідомі українці майже поголовно покинули „Комуністичну Партію Західньої України", москвофіли були в партії одинокими представниками українського роду. Так було аж до другої світової війни. Та, можливо, в майбутности знову якийсь дослідник, як Савченко чи Синявський, прослідить ще й те, звідки походило теж і їхнє „натхніння" до праці серед українського народу в Галичині.

Карло Чапек.

Заворот

— Совість — сказав пан Латина — того вже так не називаємо. Тепер воно зветься: здавлена уява. Не знаю, чи хто з вас знає того фабриканта Ґерке. То був великий багач, кремезний і сильний, наче стовп. Говорили, що він вдовець, а зрештою про нього ніхто нічого не знав, така то була скрита вдача. А як йому вже було багато поза сорок літ, залюбився в такій гарненькій дівчині, сімнацять літ було їй, а була така гарна, що аж чоловікові дух запирало. Така справжня краса то якось вам так схопить за серце. І цю дівчинку Ґерке взяв собі, бо був дуже багатий.

На пошлюбну подорож поїхали до Італії, а там сталося таке: У Венеції вийшли на цю славну кампанілю; колиж Ґерке відтам глянув на діл — кажуть, відтам дуже гарний краєвид — поблід, обернувся до жінки та впав, наче підтятий. Відтоді був іще більше замкнений в собі. Страшно силувався, щоби здавалося, що йому нічого не є, одначе мав такі неспокійні й розпучливі очі. То знаєте, його жіночка страшно злякалася та відвезла його до дому. Вони мали гарний дім до міського парку. Там то виявилося Ґеркове дивацтво: вічно ходив від вікна до вікна переконатися, чи добре замкнене. І ледви сів собі, вже зривався та підходив до якогонебудь вікна, щоби його замкнути. І в ночі вставав і страшив по всьому домі — на всі питання лише бурмотів щось, що має страшний заворот голови та що хоче замкнути вікна, щоби з них не випав. Тоді його жінка дала закратувати всі вікна, щоби він позбувся того вічного страху. На кілька днів воно помогло, Ґерке трошечки вспокоївся, та небаром знову став бігати від вікна до вікна та термосив тими кратами, щоби переконатися, чи добре держаться. Потім дали зробити сталеві віконниці та жили за ними, наче в бочці. Ґерке трохи якось успокоївся. Та знову показалося, що дістає заворот, як приходиться іти сходами. Мусіли його сходами водити та підпирати, наче каліку, при тому дріжав наче осиковий лист, увесь облитий потом, ба часом мусів собі на сходах сісти та при тому стогнав, так страшно боявся.

Стали до нього кликати всяких можливих лікарів. Один говорив, що ті завороти є наслідком перепрацювання, другий, що то якась недуга жолудка, третій, що це наслідком обструкції, а четвертий, що з недокровности мізку. Знаєте, я переконався, що як хто стане славним специялістом, так у ньому через якийсь внутрішній процес зроджується становище. Такий специяліст потім каже: „Пане товаришу, з мого становища є воно так і так". А другий завважить: „А з мого становища, пане товаришу, зовсім навпаки". Я гадаю, що становища треба би оставляти в ждальні так само, як капелюхи та палиці. Як лише куди пустите чоловіка зі становищем, наробить якусь шкоду, або бодай не буде погоджуватися з іншими. Та щоби вернутися до того Ґорке, отже що місяця мучив його і лікував якийсь інший визначний специяліст на основі зовсім іншої методи. Той Ґерке був чоловік наче гора й видержав це. Одначе вже навіть не міг піднятися із свого бігунового крісла, бо діставав заворот, як лише глянув на землю.

Тоді то став робити чуда один новий доктор, невролоґ, доцент Шпіц називався. Той доктор Шпіц уладився теж так, що лікував ті здавлені уяви. Він також говорив, що майже кожний чоловік, коли уявить собі щось страшного або коли має якийсь спогад, чи бажання, то здавлює це, бо боїться. А ця здавлена уява спричинює в його орґанізмі забурення й ріжні нервові занедужання. А коли талановитий лікар якось витягне з хорого таку здавлену уяву, пацієнтові полекшає. Такий психоаналітичний фельчер мусить здобути повне довіря пацієнта й він усе витягне з нього: що йому в ночі снилося, що пригадує собі з діточих літ й таке інше. А вкінці скаже йому: „Так, любий чоловіче, ви давно тому зробили таке й таке, щось поганого, а підсвідомість мучила вас. Тепер воно з вас вийшло". Таке то чарівництво.

Кажу вам, той доктор Шпіц попросту чарував. Не повірили би ви, скільки багатих людей має таку здавлену уяву. Бідні люди звичайно на це так не нездужають. Словом кліентелю мав доктор Шпіц першорядну. Коли вже всі лікарі відступили від того Ґерке, покликали до нього доцента Шпіца. Доктор Шпіц сказав, що ці завороти є лише з нервовости, а він ручить, що вилікує пацієнта. Добре. Та той Ґерке не говорив багато. Що вже не питався доктор Шпіц, не багато довідався, вкінці зовсім не відповідав йому хорий. Ба, вкінці викинув доктора Шпіца. Доктор Шпіц був у розпуці. Подумайте, такий знатний пацієнт, це справа престіжу. „Я тую Ґеркову здавлену уяву мушу вишукати, говорив собі, а ні, то закину медицину й продаватиму шовки у Лебля".

І взявся до того новою психоаналітичною методою. Насамперед справдив, які тітки, сестріниці, шуринів і інших свояків усіх ступнів має Ґерке. Потім старався здобути їх довіря. Такий доктор мусить передовсім уміти терпеливо слухати. Вкінці доктор Шпіц звернувся до одної достовірної канцелярії, вона вислала кудись у подорож двох людей. Колиж вони вернулися, заплатив їм доктор Шпіц за труди та пішов просто до пана Ґерке. Ґерке в сутінку сидів у бігуновому кріслі, вже майже не міг рухатися.

— Пане, сказав йому доктор Шпіц, я вас не буду трудити. Не мусите мені відповідати ні словечком. Не буду вас нічого питатися. Мені залежить лише на тому, щоби пізнати причину ваших заворотів. Ви її здавили до підсвідомости. Одна-

(Докінчення на 4-тій стор.)

ХОРОБРІСТЬ СОВЄТСЬКОЇ АРМІЇ

В нинішню пору ми мусимо витрачати багато часу і місця на відбивання наклепів місцевих комуністів, котрі огидною лайкою, брехнею і провокацією обдаровують кожного, що критично ставиться до комунізму й поборює його в Америці. В тім ділі вони виявляють неймовірну витривалість і „мистецтво". Свою мерзенну роботу вони закривають геройством совєтської армії, котра в теперішню пору є найбільшою мілітарною силою, об яку ломлять собі голову Держави Осі.

Так, совєтська армія це дуже важний мілітарний чинник і об нього дійсно нині собі ломлять голову Держави Осі. Про геройство совєтської армії нині ніхто не може мати сумніву, бо те геройство доказане чином. Але совєтська армія і її геройство це цілковито що інше, ніж комунізм і комуністична система. Це дві цілком окремі справи.

Комунізм в Америці далі є уважаний за шкідливу струю і навіть особам з комуністичними переконаннями законом заборонено займати урядові позиції. Комунізм це система, котра ґрунтовно вбиває ті суспільні цінности, за котрі Америка пішла до війни, щоб їх оборонити. Неправдою є, що хто поборює комунізм, той оспорює здібність і осяги совєтської армії. Також не конче проповідує комунізм той, хто признає осяги тій армії. Зате правдою є, що американські комуністи, ріжного походження, користаючи з корисної конюктури, захваливши совєтську армію в тій цілі, щоб, заховавшись за її блеск, ширити гарячково в Америці комунізм. А хто їм в цьому перешкоджає, вони, знов закриваючись осягами тої армії, називають його „ворогом Америки"; бо, мовляв, він виступає проти совєтської армії, найсильнішого заборола німецької навали.

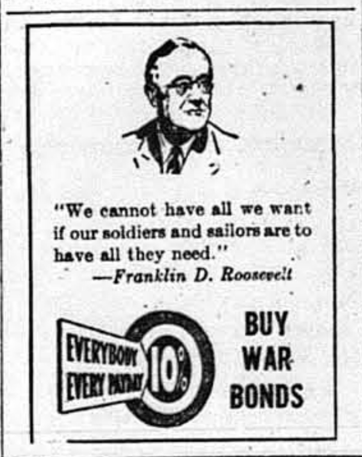
Подібно як колись в царській армії, так нині в совєтській, є багато ріжних елементів, ріжних національностей, осіб ріжних політичних поглядів. Колись царська армія, вступивши на територію австрійської імперії, робила на галичан таке зверхнє враження, що вона вцілости помосковщена. Формально це була „російська" армія. Але фактично це була армія й українська, білоруська, польська, грузинська і т. п. Це були ріжні армії, охолювані офіційно тодішним царським режімом. Осяги тої армії належали до всіх осіб ріжних національностей, з котрих вона складалась.

В рядах тої армії бились ріжні вояки і старшини. Бились в ній Омеляновичі Павленки, Сальські, Зелінські, Удовиченки, Безручки, Змієнки й тисячі інших, що з моментом вибуху революції в давній царській Росії відразу приступили до будови національної української держави. Ці Павленки, Безручки, Сальські, дуже хоробро бились з військами німецького кайзера. Вони напружували свої мязи, свій ум і своє серце, щоб завдати німцям можливо найтяжчий удар. В багатьох випадках їм це і вдавалось, як вдається нині їхнім нащадкам, що в подібний спосіб і серед аналогічних обставин служать у совєтській армії.

Ті Павленки і ті Сальські, Безручки, Удовиченки, тоді так хоробро боролись не за царський режім. Вони охороняли своєї землі перед чужим наїзником. Обороняючи цеї землі перед чужим наїзником, вони водночас тихцем бажали, щоб пропав і той царський режім, котрий поневолював усіх соціально, а українців й інші національности в старій Росії, ще й національно. Вони боролись з вірою, що по закінченні цеї війни наступить кращий час, що впроваджені будуть в життя ті високі ідеали, які проголошували державні мужі Антанти.

І нині може те саме бути. Ми навіть віримо, що те саме є. Важко припускати, щоб та совєтська армія, що так по геройськи нині обороняє своєї землі перед німцями, робила це в обороні комуністичного режіму з центром в Москві. Важко припускати, щоб той комуністичний режім був так до вподоби людям, що вони за нього, а не за свою землю, хотілиб так боротись і вмирати. Якщоб ми таке на хвилю припустили, то тим ми осквернилиб всі ті високі засади демократичних народів, які виходять зо заложення, що людина є найвищим поняттям в суспільнім житті і кожний суспільний лад повинен бути так побудований, щоб людина могла слідувати за сповненням своїх особистих ідеалів. Якщоб правдою було це, що совєтський вояк обороняє не своєї землі, лише комуністичного режіму, то це булоб прикрим потвердженням націстичних і всіляких інших тоталітарних доктрин, що люди не мають на землі ніякого вищого індивідуального призначення, а кожне стремління до чогось вищого вщіплено в чоловіка вже по народженні. Шляхом відповідного виховання можна людей відучити від релігії, від високих ідеалів, від свободи, від бажання розбити й ушляхотнювати свою індивідуальну душу.

Таке припущення ми відкидаємо. А разом з ним відкидаємо припущення, що совєтський вояк бється за комуністичний режім. Він бється і буде битись за свою землю перед ворогом, що небезпечніший від льокального режіму. Серед тих, що так по геройськи бються, є наші брати і то не лише по крові, але по переконанні. Їх там є сотні тисяч, як були вони в попередній війні, в царській армії. Вони бються з надією, що по цій війні жертви їх не підуть на марне, і ті чотири свободи, котрі проголошують своїм народам західні демократії, дістануться також їм. Чим більша є їхня надія, тим більш по геройськи вони будуть битись. І нашим завданням звідсія є — скріплювати ту їхню надію.

З А. Ч. Хреста

ЗМІНА ПОСТАНОВ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ПРО УЧАСТЬ ЧУЖИНЦІВ В ЙОГО ПРАЦІ.

Головна управа Червоного Хреста видала на днях нові постанови, на підставі яких мешканці Злучених Держав, які ще не є горожанами, можуть брати участь, як добровольці, майже у всіх видах діяльности цеї організації. Згідно з тими постановами навіть громадяни ворожих країв можуть бути приняті, як добровольці, якщо вони відносяться справді щиро й льояльно до Злучених Держав.

При складанні згаданих постанов треба було брати під увагу, що в багатьох випадках Червоний Хрест співпрацює безпосередно зі збройними силами держави. Цей факт є причиною деяких обмежень, але поза ними добровільна служба в Червоному Хресті і його відділах є доступна всім негорожанам, яких послуги потрібні і яких льояльність безсумнівна.

Подаючи повищі правила до загального відома, голова Червоного Хреста, Норман Г. Дейвис, підкреслив, що дуже багато не-горожан, які живуть в Злучених Державах і щодо льояльности яких нема найменшого сумніву, бажають служити Ч. Х., як тільки можуть. Позбавляти їх можливости служити людству через Американський Червоний Хрест булоб несправедливо, та обижалоб їх почування.

Нові постанови про працю не-горожан у Червоному Хресті є такі:

1. Червоний Хрест розглянув дуже уважно складну справу участи не-горожан у своїй воєнній праці і прийшов до заключення, що встановлення загальних правил, які давалиб вказівки щодо випадків, є неможливе. Особам відповідальним за приймання працівників Червоного Хреста доручається бути як найбільш обережними при підборі всіх робітників, горожан і не-горожан. Беручи під увагу особливе становище Червоного Хреста і зміст його діяльности, вказаним є, щоб постійні робітники в головній і в місцевих управах складались з горожан Злучених Держав.

2. Відносно тих, що зголосяться добровільно і яких праця є потрібна, можна зробити виняток у таких випадках: (а) щодо горожан Обєднаних Держав або заприязнених американських республик; (б) щодо інших чужинців, які належать до таких категорій:

А. Чужинці, що служили в американській армії або фльоті і були почесно звільнені.

Б. Чужинці, яких найближча рідня служить в американськім війську.

В. Чужинці, що мешкали постійно в Америці від 1916. року і на протязі останіх 10 літ не їздили до краю, де родились.

Г. Чужинці, одружені з особами, які в час вінчання були громадянами Злучених Держав, та які на протязі останніх 10 літ не їздили до краю, де родились, а в Америці живуть постійно від 1924-го року.

Ґ. Чужинці, які внесли натуралізаційні прохання і склали заяви, що хочуть бути американськими горожанами перед 7. грудня 1941.

3. Особи у таких відділах Червоного Хреста, які стоять у безпосередному звязку зі збройними силами, повинні бути горожанами Злучених Держав. Окружні відділи („чептерс") можуть по своїй волі і на свою відповідальність дозволити на вимки у випадку горожан Обєднаних Держав і заприязнених американських республик, та щодо інших чужинців, яких можна зарахувати до категорій, згаданих у точці другій. Такий дозвіл можна дати тільки тоді, коли праця такої особи є пожадана і тільки на території континентальних Злучених Держав. Всякі інші вимки мусять бути одобрені головною кватирою Червоного Хреста.

До такої Особливої Добровільної Служби належить праця при: (а) автомобілевих частинах; (б) в шпиталях і в розривкових установах; (в) у відділі військових кантин; (г) в корпусі домашньої обслуги; (ґ) всяка інша праця звязана безпосередньо з військом.

4. Не-горожани можуть зрештою брати повну участь у всіх інших видах діяльности Червоного Хреста під умовою, що ті, хто їх бере на працю, є певний, що вони у цій війні є льояльні і що їх праця потрібна.

СПРАВА ХАРЧІВ НА ПЕРШИЙ ПЛЯН

Ціла низка звідомлень з ріжних закутин світа відноситься до одної справи: справи харчів.

З Вашингтону передусім заповідають пайкування мяса. Секретар рільництва Викард повідомляє, що Комітет Харчових Вимогів уже рішив, що незадовго буде заведене обмеження закупна мяса до півтретя фунтів на особу на тиждень. Уряд додає до цеї вістки замітку, що пайкування викликане відчутою недостачою мяса на ринку, а що недостачу знову спричинили не брак продукції мяса, а велике запотребування мяса для збройних сил та збільшені закупни мяса цивільним населенням.

З Франції приходить вістка, що уряд у Віші завів повну контролю над продукцією вина. На будуче продуценти вина не будуть могти свобідно продавати вина, кому їм хочеться; на будуче покупці будуть обовязані виказатися урядовими купонами на вино. До того уряд буде установляти ціни на вино, буде наглядати над збором винограду й над продукцією вина. Уряд буде теж постановляти, скільки вина можна вживати при продукції ріжних продуктів, скільки винограду можна буде продавати для споживання сирим, а скільки буде вживатися для виробу напитків, ба навіть, скільки процентів алькоголю мають мати ці напитки. Селяни, що управляють виноград, будуть мати право задержати для свого вжитку 12 процентів продукції винограду, а великі продуценти винограду 3 проценти.

З Англії приходить характеристична вістка про заведення наново пайкування молока. Через це літо саме англійці чулися дуже добре, бо кожний з них міг зайти до молочарні й пити молока стілки, кілько душа бажала. Так було це від останнього травня, але тепер уряд знову зарядив обмеження вживання молока: до трьох пайнтів молока на особу денно. Заведення наново пайкування робить сильне враження в краю, де тепер просто все продається на пайкові картки. Пайкування молока почалося ще в 1940. році, коли уряд між іншим зарядив дешевий продаж молока для вагітних жінок і дрібних дітей. Обмеження продажу молока відчуває тепер англійське населення сильно ще й тому, що підчас війни англійці навчилися пити молоко в більшій скількости й пити його в ріжних формах і комбінаціях.

Дорогою через Швецію приходить нарешті й замітна вістка про харчі з Німеччини. Мовляв, по довгім ваганні націстичний уряд завів по всій державі громадські пільні кухні для німецьких робітників. Як можна догадуватися, вагання уряду було випливом острахів, що заведення таких кухонь викличе неприхильне вражіння. За останнім донесенням їдження в таких кухнях є для робітників обовязкове.

Що саме треба розуміти під неприхильним вражінням, котрого побоювався націстичний уряд, поясняє коментатор зо Швеції: мовляв, німецький уряд боявся, що заведення громадських пільних кухонь мусить датися сильно відчути як наслідок війни. Звісно, всяке пайкування має такий наслідок, але в Німеччині це вражіння має спеціяльне значення зогляду на пропаганду націстичного уряду, що мовляв війна дасть німцям всего подостатком. Та зростаюча недостача харчів таки заставила уряд остаточно завести такі примусові пільні кухні для робітників по воєнних промислах по всіх великих і по більшости менших міст, при чому обмеження до воєнних промислів не має великого значіння, бо в Німеччині нині просто всі промисли вважаються важними для війни.

Хоча ці вістки є відорвані, хоча кожна з них відноситься до іншої країни, і до іншої справи, все таки вони всі показують на зріст ваги питання прокормлення населення світа. Звісно, навіть закінчення воєнних операцій не розвяже негайно цих важних проблем. Як народи заздалегідь не приготовуться до цеї розвязки, цілий світ може опинитися перед катастрофальною розрухою харчевого постачання.

ВІДЗНАЧИВСЯ. — Капітан Г. Л. Торгерсон, з Лонг Айленду, котрий висадив 50 підкопів у ваняку, в котрих закрилися були японці підчас американського нападу на Соломонські острови. Він був при тому легко ранений.

Між приятелями.

— Чи ти був у Продана?

— Був! Страшна трагедія, цей бідака збожеволів.

— Що ти кажеш?

— Їй Богу, — одумай: бігає, кричить, перевертає меблі, цілує дзеркало, жінку, говорить несенітниці, одним словом варіят.

— Ну, а по що ти до нього ходив?

— Та хотів його переконати, щоб віддав мені 100 долярів, що торік позичив...

— Ну, і що? Віддав?

— Ні, такий варіят то він ще не є.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Тов. ім. І. Франка, від. 241, матиме свої збори в суботу, 5. вересня, в годині 7. ввечір. Просимо всіх членів прийти на час. — Й. Галоншка, секр.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64. відбудуться в суботу, 5. вересня, в годині 7. ввечір, у St. Boniface Hall, 435 Main St., Paterson, N. J. Просимо всіх на збори, бо будуть дуже важні справи. — Семен Дворецький, предс.; Сергій Вінярський, кас.; Іван Бурний, секр.; Стефан Сосовський, рек. секр.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. — Трикварталні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 187, відбудуться в неділю, 6. вересня, в годині 3. пополудні, в У. Н. Домі, Компилай Гил. Обовязком всіх членів є прийти на означений час. Напоминаємо довгуючих членів, щоби сплатили свій довг. — Ю. Ясінчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. — Товариство Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членниць, що збори відбудуться в неділю, 6. вересня, в годині 2:30 пополудні, в гали церковній, 34 Біч ул. Взиваємо всіх членів, щоб прийшли на час. — Мих. Галькевич, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367, відбудуться в вівторок, 8. вересня, в год. 7:30 ввечір, в галі церковній. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є важні справи. Довгуючі члени повинні вирівнати всі свої залеглости до 24. вересня. Всі рахунки мусять бути замкнені для контролі і ніяких вкладок не можна буде приймати. Не забуваймо, а старадмося приєднувати нових членів, старших і молодих, до Союзу і Товариства. — За уряд: М. Сорохтей, П. Лиско, Р. Дмитрів.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ДАКАРУ ЗРОСТАЄ.

ЛОНДОН. — Невтральні джерела подають, що Держави Осі мають на меті загарбання Французької Західної Африки. Особливо іде тут про пристань Дакар. На те, як подає „Ню Йорк Таймс", французький уряд в Віші відповідає, що все те є „видумки Лондону і Москви".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ПОЧАТОК НАСТУПУ.—Вчасним ранком дня 7. серпня до побережа острова Гвадальканалу підїхали баржі з американськими моряками. Наступ їх на японські позиції був такий наглий, що японці негайно відступили в гори.

НАТАЛКА ПОЛТАВКА І ЇЇ ПРАВНУЧКА

(Докінчення)

II.

Ішов час і життя в Україні цілковито змінилось. За останніх сто літ, за час війни і революції змінились економічні, соціяльні, політичні умовини життя усього українського народу, а передусім життя селянського. Земля — давня вікова мрія українського селянина — несподівано опинилася в його руках. Давній ворог — чужий пан, щез з проясненого обрію його життя.

На жаль нам доводиться обмежатися в наших дослідах лише до літературного матеріялу, ми не маємо змоги спиратися на реальних, безпосередніх спостереженнях. Та ще, знаючи трудноші, в яких перебувають наші письменники, і до літературних інформацій треба ставитись дуже обережно. Але і попри ті всі застереження можна таки хоч здебільша уявити собі повний тип української дівчини селянки.

Перше, що в неї проявляється таке, чого ми не бачимо в Наталки Полтавки, це палка охота до освіти, риса взагалі характеристична для українського народу. Пригадаймо Сковороду, українських учнів з козаків в Сорбоні і т. ін. Але оскільки ця риса ярко проявлялася у чоловіків, остільки вона в жіночому світі у своєму виявленні натрапляла на великі перешкоди. Чужа незрозуміла мова російсько царської школи в Україні відштовхувала дівчат від науки. Та й занадто суха програма не могла зацікавити молоду селянку, нову ґенерацію. Але як тільки пролунало на селі велике слово „національна школа", від перших ступнів до найвищих і свобідний до них вступ усім, ми бачили, як наші сільські дівчата кинулися до навчання і які виявили на цьому терені видатні здібності. В українській радянській літературі находимо безліч таких молодих талановитих жінок, особливо в ділянці технічних наук. Вони виявляють ясне розуміння найтяжчих інжинірських праць. В „Нових берегах" при будові Дніпрельстану найбільш відповідальними працями керує жінка. Василина в повісті Чигрина „Дівчата" спочатку знає лише трохи грамоти, а потім їде до Києва на спеціяльні курси для плекання скотини і вертається додому, щоб доглядати корів у колгоспі. Так само і дівчина в повісті Мінька „Ярина" їде теж до Києва, щоби потім вернутись в своє село „вчена на усі лади". І таких спрагнених освіти селянок дає література останніх часів дуже багато.

Друга риса сучасних дівчат, якої не могло й бути у Наталки Полтавки; це захоплення громадською працею. Чи мажуть глиною хати сельради, або бібліотеки, вони виконують її із захопленням; вони бачать в цій праці службу для загалу. „Не дамо руці зневаги!" каже ланкова Олена в „Дітях землі!" Костя Гордієнка: Вони полють буряки з веселою піснею і хлопці дивуються їм, не знаходячи в своїх хлопячих гуртках такої бадьорої працездатности. „На жінок-селянок — каже один з них — не можна надивитися, такі вони врочисті, розбуджені, голосисті!" Жінки (дівчата) наче навік зріднилися, посестрились, плече об плече дружно згуртовані. Друга знайома вже нам дівчина, має за собою за рік 250 трудоднів. У Микитенка „Дівчата нашої країни" вони кладуть бетон на одній з великих гидростанцій. Вони змагаються побити рекорд перед робітниками. День іде, усі поховались, а дівчата не дивляться на дощ, бо бояться, щоб дощ не ушкодив греблю і завзято працюють на холодному дощі. За цю працю вони ведуть постійну боротьбу з батьками. „Бач, добігалися — кричить мати на Василину, яку обрано заступником голови сельради — бач, печатку додому принесла! Нащо тільки я тебе на світ породила?" Батько б'є Ярину батогом, щоб не ходила до сельради. Уся в синяках, Ярина переховується кілька днів у баби, але припинити свою працю не думає.

Поруч зі змаганням до освіти, до громадської праці, у деяких дівчат (жінок) виявляються і мистецькі здібності. Подруга Ярини Маруся перебуває в Києві на заробітках, покинута своїм чоловіком. Випадково вона попадає на кінофабрику і з неї виробляється чудова кінова артистка. Приїздить в рідне село і там захоплює публику своєю грою. Але це мистецтво її саму не тішить і вона знаходить своє щастя з парубком; який давно її любив.

Ще одна риса давня, яка характеризує наших жінок козачок і яка проявляється у Наталки Полтавки в боротьбі за Петра, це сміливість. У сучасних селянок вона виявляється і в боротьбі за громадський лад. Ярина, бачачи непорядки в місцевій сільраді, іде в ревком виявити їх старшому начальству. Вона сміло виступає проти беззаконного насильного забирання збіжжя у селян, називає це насильство „перекрученням партійної лінії". Красоту, сміливість бачимо в тій боротьбі з бурею, з водою, яку веде рибалка Марія в оповіданні Міньки „Човен доплива до берега". В неї одна думка: не себе рятувати серед розбурханої річки, а те, щоб врятувати добро товариства, перепливаючи на другий беріг. І вона врятувала громадське добро. Але її саму найшов її чоловік хоч живу, але непритомну по цій страшній боротьбі. Сміливість взагалі прикмета української жінки: з піснями ставали наші дівчата під розстріл, у ворога переможця ніколи не прохали помилування, свою хату обороняли зо свідомістю свого права. І роки неволі не зломили їх горду, сміливу вдачу.

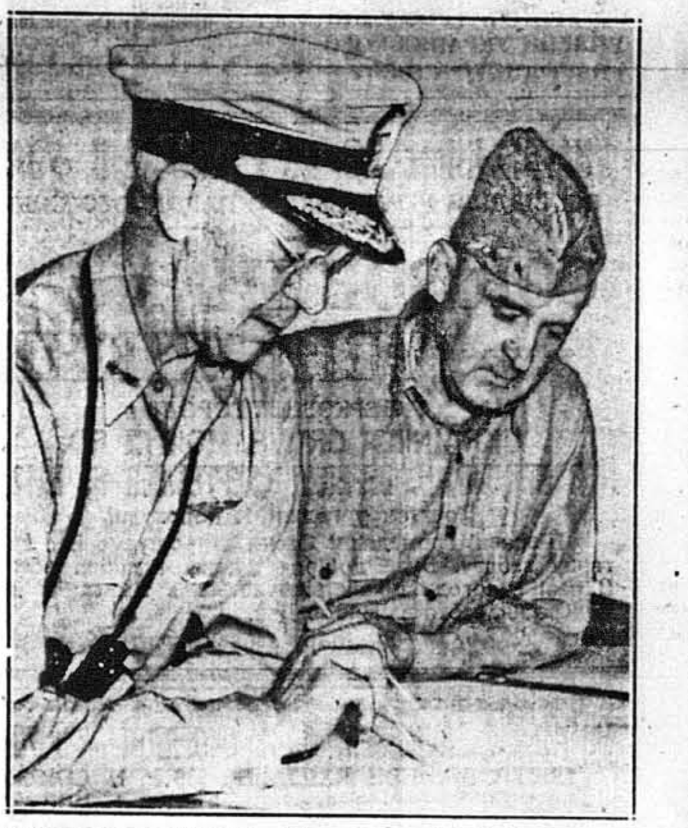
Ось такі то наші сучасні селянські дівчата, правнучки Наталки Полтавки. Століття пройшло недаром над українським селом. В далеку минувшину відійшли і козацькі часи, і жахливі роки кріпацтва, й ідилля вишневих садочків. Прошуміла революція, збудила приспану свідомість і стало складатися нове життя, нова жахлива боротьба, свідома і непримиринна. Скільки жертв лягло в ній, українців і українок, і на каналевих роботах, і в руках Г.П.У., і на далекім засланні! Стоять зруйновані цілі села. Про цю правду сучасного життя в Україні у нас нема літературного матеріялу, але і з того, що маємо, видно, який новий тип свідомої громадянки виростає по селах України. В своїх кардинальних рисах він залишається нам близький і дорогий.

Можна ще поставити питання: „А як же правнучки Наталки Полтавки ставляться до полового питання, чи люблять так ніжно ціле життя одного Петра?" В перші роки большевизму уся література переповнена була описами надто вже неморальних взаємин жінок і мужчин. Тепер любов грає малу ролю в романах і повістях, або приймає трагічний характер, як у нарисі Яновського „Мая". У згаданих нами типів теж бувають деякі любовні епізоди. Сестра Василини має дитину, не має чоловіка. Сама Василина цілується з парубком Іваном і з нею жартує любовно голова сельради. В Олени теж є дитина безбатченко. Треба памятати, що і життя, голодне життя, усе в жорстокій боротьбі мало сприяє романтичній любові, ставлячи перед молодю інші, більш важливі, більш героїчні завдання.

Майже всі автори народніх оповідань намагаються представити своїх героїнь дуже веселої вдачі, танцюристками і співачками. Вони співають інтернаціонал і „Заповіт" Шевченка, кожна має свою улюблену народню пісню, але чи не є це в авторів свідомим жестом в сторону Сталіна і на свій рахунок благовірности — що ось, мовляв, яке щастя панує на безмежних просторах федеративних республик.

Підсумовуючи наші міркування, можна сказати, що справді за 100 літ від смерти автора Наталки Полтавки основно змінилося життя українського села і ці зміни міцно відбилися на розвитку жінок. Одна з нових комсомолок каже: „Раніш ми всі діти виростали у запічку та у наймах — пряли цілу ніч, а тепер..." Тут і доводиться ставити точки. Але й при найбільш обережному розгляді треба признати: село почало жити на інших позиціях. Хай усі вони тепер носять неґативний характер, бо вони в руках ворога, але вони таки поширили свідомістя, відкрили можливість нових обріїв. Перед дівчиною простелився шлях освіти, особливо фахової, можливість фахової роботи в свойому ж селі. Василина — заступник голови в сельраді, бібліотеці, клюбі, на свойому національному терені. Боротьба за цей терен, за свій хліб і збіжжя, боротьба, яка ведеться день-у-день невпинно, зміцнила козацькі риси українських жінок: сміливість і витривалість, почуття солідарности в загальній біді, готовість на героїчний подвиг для успішного закінчення цієї впертої боротьби. І замісць ніжної ідилічної Наталки Полтавки нове століття має перед собою загартовану в огні постійної національної боротьби українку, з очима відкритими освітою, свідомою свого „я".

Софія Русова.

КЕРМАНИЧІ РЕЙДІВ. Віцеадмірал Р. К. Тернер (наліво) і ґенерал А. А. Вандерґрифт, начальник маринарів, що кермують американськими силами, що кооперували при нападі на Соломонські острови для прогнання звідти японців.

Заворот

(Докінчення зо сторони 2-ої.)

че ця здавлена уява така сильна, що викликає тяжкі ушкодження...

— Я вас не кликав, пане доктор, — перебив йому Ґерке якось харкаво та витягнув руку до дзвінка.

— Я знаю, сказав доктор Шпіц, та ще хвилиночку заждіть. Коли на вас уперше прийшов цей заворот у Венеції, то старайтеся, пане, пригадати собі, що ви тоді почували.

Ґерке сидів пригноблений з пальцем на дзвінку.

— Ви відчували, говорив доктор Шпіц, страшну охоту скинути вашу молоду жінку із дзвіниці на діл. Та тому, що ви її дуже любили, зродився в вас конфлікт і закінчився психічним потрясенням, нездужаєте на завороти...

Було тихо, тільки рука простягнена до дзвінка, нараз опала.

— Відтоді, говорив доктор Шпіц, нездужаєте на завороти, наслідком того жаху, що заволодів вами той жах, як ви глянули у пропасть. Відтоді ви замикали вікна й не могли глянути у глибину, бо ви боялися, що скинете в діл паню Ірму...

Ґерке простогнав тяжко.

— Та тепер, говорив далі доктор Шпіц, є питання, відки взялася в вас ця уява. Пане Ґерке, ви були жонаті тому вісімнацять літ. Ваша перша жінка згинула на мандрівці в Альпах. Впала звисоти скелі, а ви одідичили по ній майно.

Було лише чути, як Ґерке скоро й тяжко віддихав.

— Пане Ґерке, сказав доктор Шпіц, ви вбили вашу першу жінку. Ви струтили її у проваллю. Тому, чуєте, тому вам здається, що мусите вбити також і цю другу: цю, яку любите. Тому боїтеся пропасти, тому терпите на заворот...

— Пане доктор, пане доктор — завив Ґерке — що маю робити? Що маю робити проти того?

— Це, що маєте робити, то робіть собі самі, та що торкається медицини, ви вже майже врятовані. Встаньте, пане Ґерке!

Ґерке встав, блідий наче стіна.

— Щож, спитався доктор Шпіц, крутиться вам голова?

Ґерке заперечив головою.

— Отже бачите, відітхнув доцент Шпіц. — Так минуться й усі інші наслідки. Ці завороти були лише наслідком здавленої уяви. Тепер, коли ми вже позбулися її, буде добре.

Можете, подивитися в вікно? Дуже добре! Начеб ви того всього позбулися, правда? Навіть сліду по завороті, що? Пане Ґерке, ви найгарніший пацієнт, якого я мав.

Доктор Шпіц сплеснув із вдоволенням у руки: Дуже добре виздоровлений! Чи можу закликати паню добродійку? Ні? Ви самі хочете справити їй несподіванку — Боже, то радітиме вона, як побачить, що ви ходите!

Був би й дві години радів своїм успіхом, одначе бачив, що Ґерке потребує спокою, тому записав йому якийсь бром і розпрощався.

— Підвезу вас, пане докторе, сказав Ґерке ввічливо та повів доктора аж до сходів. — То цікаве, ні сліду завороту, ні сліду...

— Тож славно, — крикнув доцент Шпіц втішно — почуваєтеся здоровий?

— Зовсім здоров, сказав Ґерке тихо та дивився вділ за доктором Шпіцом замкнулася з гуркотом каменична брама, щось іще тяжко ґупнуло за хвилину найшли вдолі у сходовій клітці Ґеркове тіло. Був неживий, поломаний в кількох місцях, як при спаданню вдаряв об поруччя сходів.

Колиж дали про це знати докторові Шпіцові, посвистав і глядів дуже здивовано перед себе. Потім узяв книжку, до якої вписував своїх пацієнтів і до Ґеркового назвища дописав лише дату та одно слово: "Suicidium" (Самогубство).

(Кінець).

ТАРЗАН, ч. 628. Ширення підозріння.

Тарзан був дуже поражений тим, що Еґаліса хтось тяжко поранив. Але його зчудування було ще більше, коли почув, що товпа його обвинувачує у тім злочині.

Він пояснив товпі, що сам ніж, ще не може бути доказом, бо його міг хтось підкинути. Але Джеґер підсичував товпу проти нього.

Серед товпи були порядні особи. Це були втікачі, що втікали перед тиранією у світ. Для них Еґаліс був дуже улюбленою особою.

Джеґер далі підюджував товпу: „Це ясне, що Тарзан поповнив цей злочин. Коли ми лишимо його на волі, він довершить цього злочину і на смерть замордує Еґаліса".